

УДК 340.11

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.14.05>

ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ПУБЛІЧНОГО ІНТЕРЕСУ

Золотухіна Лілія Олександрівна,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільно-правових
дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

Легеза Юлія Олександрівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного,
господарського та екологічного права
(Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»,
м. Дніпро, Україна)

У статті досліджуються особливості застосування заходів адміністративної відповідальності як гарантії захисту публічного інтересу. Обґрунтовано, що адміністративно-правовий механізм захисту публічних інтересів є теоретичною конструкцією, «ідеальною моделлю», що схематично відбиває нормативне підґрунтя, суб'єктний склад і формальний порядок здійснення адміністративно-правових заходів у полі превентивної охорони, захисту й відновлення порушених публічних інтересів. Підкреслено, що захисна публічно-адміністративна діяльність прямо пов'язана із застосуванням примусових методів; її різновидами виступають контрольно-наглядова й превентивна діяльність. Обґрунтовано, що комплексність і складність адміністративно-правового механізму захисту публічного інтересу відбивається на необхідності конкретизації зазначених структурних елементів досліджуваного механізму стосовно певних публічних інтересів, що потребують захисту. Досліджено проблеми застосування заходів адміністративної відповідальності як інструменту захисту публічного інтересу, що полягають насамперед у необхідності визнання суб'єктами адміністративної відповідальності не лише фізичних, а і юридичних осіб і доцільності загального перегляду встановлених законодавством санкцій за правопорушення в досліджуваній сфері, як і їх корекції в частині розмірів штрафу для відповідності до вимог сьогодення. Наголошено на ключовій, визначальній ролі ефективного й налагодженого механізму притягнення до адміністративної відповідальності в загальній системі правового захисту публічних інтересів. Підкреслено, що, виконуючи профілактично-превентивну, виховальну, відновлювальну й карну функції, інститут адміністративної відповідальності становить базис ефективного функціонування всього адміністративно-правового механізму забезпечення реалізації публічних інтересів.

Ключові слова: адміністративний захист, адміністративні правовідносини, адміністративна відповідальність, ознаки, поняття, публічне управління, публічний інтерес.

GUARANTEES OF PROTECTION OF PUBLIC INTEREST

Zolotukhina Lilia Oleksandrivna,
Doctor of Law, Associate Professor,
Head of the Department
of Civil Law Disciplines
(Dnipropetrovsk State University
of Internal Affairs,
Dnipro, Ukraine)

Legeza Yuliya Oleksandrivna,
Doctor of Law, Professor, Professor,
Professor of Civil, Commercial
and Environmental Law
(National Technical University
Dnipro Polytechnic,
Dnipro, Ukraine)

The article explores the peculiarities of the application of measures of administrative responsibility as a guarantee of protection of public interest. The author substantiates that the administrative-legal mechanism of protection of public interests is a theoretical construction, an "ideal model", which schematically reflects the regulatory basis, the subjective composition and the formal procedure for the implementation of administrative-legal measures in the field of preventive protection and protection and recovery of violated publics. The author emphasizes that protective public-administrative activity is directly related to the use of coercive methods; its variants are control and surveillance and preventive activities. The author substantiates that the complexity and complexity of the administrative and legal mechanism of protection of public interest reflects on the need to specify these structural elements of the mechanism under study with respect to certain public interests in need of protection. The problems of application of measures of administrative responsibility as a tool of protection of public interest, which are, first of all, need to be recognized by the subjects of administrative responsibility not only individuals but also legal entities and expediency of the general sanctions for offenses in the investigated sphere, as well as their corrections in part, are investigated. the size of the fine to meet the requirements of today. The key, decisive role of an effective and well-established mechanism of administrative liability in the general system of legal protection of public interests is emphasized. It is emphasized that in carrying out preventive-preventive, educational, restorative and punitive functions, the institute of administrative responsibility is the basis for the effective functioning of the whole administrative and legal mechanism of ensuring the realization of public interests.

Key words: administrative protection, administrative legal relations, administrative responsibility, signs, concepts, public administration, public interest.

Постановка проблеми. Проблематика адміністративної відповідальності ніколи не залишалася осторонь дослідницької уваги. У різні роки на порядок денний залежно від суспільного запиту висувалися такі аспекти цієї тематики, як загальне поняття адміністративної відповідальності, її ознаки й специфічне місце серед інших видів юридичної відповідальності, структура й процесуальні особливості, а також трансформації кола її суб'єктів.

Ступінь наукової розробки проблеми. Значний внесок у розробку зазначених питань зробили такі вітчизняні вчені, як В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.І. Миколенко й інші. Наше наукове завдання полягає в тому, щоб на засаді теоретичних розробок, здійснених указаними вченими, провести діагностику сучасного стану реалізації адміністративної відповідальності у сфері захисту публічних інтересів і виявити аспекти, що потребують доопрацювання з боку адміністративно-правової науки.

Мета статті полягає в здійсненні характеристики гарантій захисту публічного інтересу.

Виклад основного матеріалу. Відсутність законодавчого визначення адміністративно-правової відповідальності спонукає нас до розгляду теоретичних знахідок у цій царині. Розповсюдженим у вітчизняній адміністративно-правовій науці є підхід, згідно з яким адміністративну відповідальність позначають як окремий вид юридичної відповідальності, якому поряд із загальними ознаками юридичної відповідальності – примусовий характер [1, с. 48], виникнення на підставі вчиненого правопорушення [2, с. 434], застосування до особи-правопорушника санкцій у вигляді позбавлення певних цінностей [3, с. 50] – притаманні власні специфічні риси. Для їх встановлення здійснимо огляд сучасного теоретико-правового простору в аспекті концептуального змісту категорії адміністративної відповідальності.

Найбільш традиційною у світлі вищезазначеного виглядатиме дефініція адміністративної відповідальності, запропонована Ю.П. Битяком і В.В. Зуєм: це вид юридичної відповідальності, встановлений за порушення адміністративно-правових норм на основі застосування адміністративних стягнень [4, с. 121]. Деталізує це визначення В.Б. Авер'янов, трактуючи адміністративну відповідальність як сукупність адміністративних правовідносин, що виникають у зв'язку із застосуванням уповноваженими органами чи їх посадовими особами до осіб, які вчинили адміністративний проступок, передбачених нормами адміністративного права особливих санкцій – адміністративних стягнень [5, с. 430-431].

Як одну з визначальних рис адміністративної відповідальності А.Т. Комзюк називає її позасудовий характер: хоча в деяких випадках адміністративні стягнення накладаються судовими органами, повноваження щодо застосування цих стягнень надані законодавством багатьом органам управління та їхнім посадовим особам [6, с. 6]. Також дослідник звертає увагу на особливий процедурний порядок притягнення до адміністративної відповідальності; цю думку зустрічаємо також у праці В.К. Колпакова й О.В. Кузьменко, які підкреслюють обов'язкове додержання встановленої процедури в примусовому застосуванні правомочним суб'єктом передбачених законодавством за вчинення адміністративного проступку заходів впливу, виконуваних правопорушником, що й іменується адміністративною відповідальністю [7, с. 252].

Широкий змістовий аналіз адміністративної відповідальності зустрічаємо в дисертаційному дослідженні Л.В. Мілімко. Авторка виділяє такі ознаки адміністративної відповідальності: нормативна визначеність, встановлення виключно законодавчими актами; публічний характер; відповідна процедура реалізації; виступає засобом охорони встановленого державою правопорядку; супроводжується державним і громадським осудом діяння та правопорушника, який його вчинив; об'єктом охорони є суспільні відносини, що відрізняються міжгалузевим правовим регулюванням (саме цей аспект відрізняє адміністративну від цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності); настає за вчинення адміністративних проступків; спеціальні повноваження публічних органів та їх посадових осіб, що мають право притягати до адміністративної відповідальності; на винних суб'єктів накладаються адміністративні

стягнення з метою, визначеною ст. 23 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) (виховання правопорушника й запобігання вчиненню нових правопорушень), а також із метою покарання винного; це примусовий захід, застосування якого спричиняє негативні (моральні або матеріальні) наслідки для правопорушника [8, с. 15–16].

Л.М. Рябцев, аналізуючи адміністративну відповідальність, називає її інструментом забезпечення правопорядку в окремих сферах суспільного життя та зосереджує увагу на її функціях: виховальній (формування правосвідомості), відновлювальній (відновлення стану речей на засаді матеріальної компенсації за завдану шкоду), превентивній (профілактика правопорушень у цій сфері через усвідомлення невідворотності негативних наслідків) і функції покарання (застосування до правопорушника адміністративних стягнень на засаді принципів невідворотності й справедливості покарання) [9, с. 56].

Правовою підставою для застосування адміністративної відповідальності слугує юридичний факт скоєння адміністративного проступку, тобто наявність у діях правопорушника складу адміністративного делікту. Аналізуючи адміністративні проступки взагалі, науковці пропонують розуміти під ними протиправні, винні (навмисні або необережні) з невеликим ступенем суспільної небезпеки діяння (дії чи бездіяльність), що посягають на права й свободи громадян, права й законні інтереси юридичних осіб, власність, громадський порядок і громадську безпеку, встановлений порядок діяльності державних органів та установ. Визначити специфічні риси адміністративного правопорушення, що відрізняють його від інших порушень публічних інтересів, можна за допомогою дослідження його структури.

Традиційно в адміністративно-правовій науці елементами складу адміністративного правопорушення визнаються об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт і суб'єктивна сторона. Об'єкт проступку в науковій літературі зазвичай визначають як усталене функціонування певної групи суспільних відносин, яким цей проступок заподіює шкоду або створює загрозу такого заподіяння [10, с. 4].

Якщо об'єктом правопорушення виступає публічний інтерес, то таке класичне визначення потребує деяких уточнень. У такому випадку правовідносини, що порушуються, мають бути потенційною сферою реалізації конкретного публічного інтересу; точніше кажучи, об'єктом адміністративного правопорушення є не безпосередньо досліджуваний інтерес, а його об'єктивна форма у формі окремих суспільних відносин. Водночас захист відбивається у виді підтримки усталеного функціонування зазначених відносин шляхом заборони певних видів поведінки під загрозою покарання, завдяки чому окреслюються межі допустимої та вказуються форми неправомірної поведінки.

На нашу думку, можна впевнено стверджувати, що об'єктом адміністративного делікту можуть бути всі без винятку суспільні відносини, охоплені Особливою частиною КУпАП, як сфери реалізації публічних інтересів. Дійсно, до сфери адміністративної відповідальності входять правовідносини, метою яких є захист особи, охорона особистих і громадянських прав і свобод, охорона здоров'я громадян, санітарно-епідемічного благополуччя населення, охорона праці, захист суспільної моральності, охорона довкілля, збереження порядку встановленої державної влади, громадського порядку й безпеки, власності, законних економічних інтересів фізичних та юридичних осіб – усіх соціальних цінностей, які захищаються законом. Безпосередні об'єкти проступків визначаються конкретними статтями КУпАП, що встановлюють адміністративні санкції для охорони відповідних суспільних відносин.

Об'єктивна сторона аналізованих адміністративних проступків характеризується складною поведінкою суб'єкта правопорушення, яка може набувати форми як дії, так

і бездіяльності. Прикладом першої може послугувати порушення публічного інтересу в збереженні приватної власності шляхом вчинення дрібного викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати (ст. 51 КУпАП), другої – порушення публічного інтересу в збереженні якості земельних ресурсів через невжиття суб'єктом господарювання необхідних заходів по боротьбі з бур'янами (ст. 52 КУпАП).

Питання суб'єкта адміністративного проступку у сфері захисту публічних інтересів потребує особливої уваги. Згідно з положеннями КУпАП таким є «особа, що його вчинила»; водночас не уточнено, фізична або юридична особа. Однак перелік ознак, закріплених нормативно (ст. 12 КУпАП – вік, після досягнення якого настає адміністративна відповідальність (16 років); ст. 20 – осудність; ст. 33 – вимога врахувати особу правопорушника в разі накладення стягнення тощо) дозволяє впевнено стверджувати, що до суб'єктів адміністративних деліктів Кодекс відносить виключно фізичних осіб. Окремо – ст. 14 – оговорюється відповідальність посадових осіб; крім того, ст. 27 КУпАП абсолютно точно визначає, що штраф є грошовим стягненням, яке накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення. З цього випливає, що адміністративну відповідальність можуть нести фізичні або посадові особи.

У зв'язку із цим актуалізується питання про відсутність юридичних осіб серед суб'єктів, на яких адміністративним законодавством накладаються стягнення за вчинення проступків, що порушують публічні інтереси. Цей момент можна вважати суттєвим недоліком вітчизняного законодавства, його невідповідності вимогам часу, адже нині саме юридичні особи є найбільш потужними гравцями в економічній сфері суспільних відносин, тому питання про наділення їх деліктоздатністю перебуває в центрі наукової уваги.

Взагалі тематику визнання юридичних осіб суб'єктами адміністративної відповідальності не можна вважати новою: вже в першому вітчизняному підручнику з адміністративного права В.Б. Авер'янов зазначав необхідність законодавчого закріплення адміністративної відповідальності підприємств, установ, організацій та об'єднань громадян, підкреслюючи, що відповідальність їхніх посадових осіб в деяких випадках не завжди вдається встановити й довести, що врешті-решт детермінує безкарність проступків і, як наслідок, зниження ефективності державного управління [2, с. 464]. Однак і досі в КУпАП, як було зазначено вище, не внесено відповідних змін.

Останній елемент структури адміністративного правопорушення – суб'єктивна сторона адміністративного проступку – характеризується психічним ставленням суб'єкта до вчиненого діяння; її атрибутивною ознакою в юридичній літературі називають вину, яку визначають через форми умислу й необережності [11, с. 115]. Зазначимо, що в нашому випадку через широкий обсяг суспільних відносин, що входять до сфери можливого скоєння правопорушень досліджуваного типу, спостерігається наявність усіх зазначених форм вини. Можлива також і складна змішана форма вини – комплекс умислу й необережності, коли особа, завдаючи шкоди певному суспільному інтересу, необережно ставиться до можливості настання негативних наслідків, не усвідомлюючи небезпечність такої моделі поведінки.

Специфічною рисою, що виокремлює адміністративну відповідальність з-поміж інших інструментів адміністративно-правового захисту публічних інтересів, є наявність функції покарання; якщо розглянуті раніше адміністративний контроль і судові оскарження спрямовані передусім на запобігання (припинення) правопорушень і відновлення законного стану речей, то адміністративна відповідальність передбачає також застосування адміністративних стягнень. Це робить адміністративну відпові-

дальність завершальною формою серед інших заходів адміністративного примусу завдяки матеріалізації правової оцінки, наданої правопорушенню та особі правопорушника в процесі розгляду справи й винесення щодо неї відповідної постанови, у вигляді обтяжливих матеріальних чи моральних наслідків, що їх зазнає винний суб'єкт [12, с. 98].

Адміністративні стягнення як заходи адміністративної відповідальності в найбільш загальному вигляді являють собою передбачені законом засоби впливу на поведінку особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, пов'язані з обмеженням найбільш значущих для людини прав і свобод особистого чи майнового характеру й спрямовані на досягнення соціально корисних цілей і результатів [13, с. 237], у нашому випадку – на захист і відновлення публічних інтересів.

Ст. 24 КУпАП передбачає такі види адміністративних стягнень:

- 1) попередження;
- 2) штраф;
- 3) штрафні бали;
- 4) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;
- 5) конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;
- 6) позбавлення спеціального права, наданого громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання);
- 7) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- 8) громадські роботи;
- 9) виправні роботи;
- 10) адміністративний арешт;
- 11) арешт з утриманням на гауптвахті;
- 12) адміністративне видворення за межі України іноземців та осіб без громадянства (окремо оговорене в Кодексі, до переліку не включено).

Наведений перелік адміністративних стягнень у КУпАП не є вичерпним, про що свідчить частина 2 ст. 24 КУпАП, де йдеться про те, що законами України може бути встановлено й інші, крім зазначених у цій статті, види адміністративних стягнень.

Зазначене не означає, що в разі захисту окремого публічного інтересу має використовуватися весь спектр затверджених у Кодексі стягнень; як правило, в окремих галузях залучений певний набір санкцій, застосування яких вважається найбільш ефективним у такому випадку. Пропонуємо проілюструвати це на окремих прикладах.

Не потребує посиленої аргументації твердження про наявність публічного інтересу щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, адже ця сфера суспільних відносин стосується всіх незалежно від віку, статі, стану здоров'я, наявності посвідчення водія або автотранспортного засобу – абсолютно всі є учасниками дорожнього руху й зацікавлені в тому, щоб участь ця відбулась без спричинення шкоди життю та здоров'ю. До того ж ситуація в цій сфері в Україні не може вважатися задовільною: щорічно в Україні трапляється понад 150 тис. дорожньо-транспортних пригод (далі – ДТП), що надає нашій країні сумно високе місце в європейському рейтингу держав за кількістю ДТП [14, с. 190].

Серед першопричин такого стану речей дослідники вказують насамперед низький рівень транспортної дисципліни учасників дорожнього руху, одним із найбільш дієвих засобів підвищення якого вважають застосування заходів адміністративної відповідальності. Цілком логічно, що в цій галузі використовується досить широкий арсенал адміністративних стягнень. До того ж для притягнення до адміністративної

відповідальності в цій сфері настання негативних наслідків не є обов'язковою умовою: через високу суспільну значущість публічного інтересу, який захищається, покарання передбачені за сам факт порушення правил поведження на дорозі.

Найменш суворе стягнення – попередження – передбачено за порушення, досить ухильно визначене ст. 125 КУпАП як «інше порушення правил дорожнього руху, крім передбачених ст. 121–128, частинами 1 і 2 ст. 129, ст. ст. 139 і 140 КУпАП». Штрафні бали – спеціальне стягнення, передбачене КУпАП за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, – знімаються з громадян за, наприклад, порушення частини 1 ст. 122 – перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на 20 км за годину тощо. Штрафи застосовуються в досліджуваній сфері в надзвичайно широкому грошовому діапазоні: від трьох неоподаткованих мінімумів доходів громадян (далі – НМДГ) за порушення правил користування ремнями безпеки або мотошоломом (частина 5 ст. 121) до двох тисяч чотирьохсот НМДГ за керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу й швидкість реакції, передачу керування транспортним засобом особі, яка перебуває в такому стані, а також за відмову особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, якщо особа двічі протягом року вже піддавалася такому адміністративному стягненню (частина 3 ст. 130). Така санкція, як позбавлення спеціального права – права керування транспортними засобами – на строк від 3 до 6 місяців, застосовується в разі повторного протягом року вчинення порушення, передбаченого частинами 1, 2, 3 ст. 121 (керування транспортним засобом, що має несправності; керування транспортним засобом, що використовується для перевезення пасажирів і має несправності; керування транспортним засобом, що підлягає обов'язковому технічному контролю, але своєчасно його не пройшов).

Деякими статтями КУпАП передбачено альтернативні санкції: так, частина 3 ст. 123 закріплює позбавлення права керування транспортними засобами на строк від 1 до 3 років з оплатним вилученням транспортного засобу у власника або без такого або адміністративний арешт на строк від 10 до 15 діб з оплатним вилученням транспортного засобу у власника або без такого за в'їзд на залізничний переїзд у випадку, коли рух через переїзд заборонений, вчинений під час надання послуг із перевезення пасажирів або під час перевезення небезпечних вантажів. За залишення водіями транспортних засобів чи іншими учасниками дорожнього руху місця ДТП, до якої вони причетні, ст. 122-4 передбачає штраф, або громадські роботи на строк від 30 до 40 годин, або адміністративний арешт на строк від 10 до 15 діб. У ст. 122-5 запропоновано таке додаткове до штрафу стягнення, як конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення правопорушення, в такому разі – спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

Таким чином, перелік адміністративних стягнень, що застосовуються в галузі забезпечення безпеки дорожнього руху, можна без перебільшення вважати чималим: попередження, штраф, штрафні бали, оплатне вилучення транспортного засобу, конфіскація знаряддя вчинення правопорушення, позбавлення спеціального права, громадські роботи, адміністративний арешт – майже всі санкції, передбачені КУпАП, використано як засоби охорони громадської безпеки в галузі дорожнього руху. Водночас якщо попередження, штраф, громадські роботи мають лише виправно-виховний вплив на правопорушника, то такі види покарань, як позбавлення права керувати автотранспортом і конфіскація пристроїв, додатково виключають можливість повторного скоєння цією особою такого правопорушення.

Слід також зазначити, що систему заходів адміністративної відповідальності в досліджуваному сегменті публічних інтересів було неодноразово піддано перегляду й корективам. Так, 7 липня 2016 р. набрав чинності Закон «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за керування транспортними засобами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу й швидкість реакції», яким було закріплено підвищені в порівнянні з попередньою редакцією КУпАП розміри штрафів за зазначені правопорушення [15]. Результативність цього заходу виправдала себе досить швидко: так, за даними статистики Патрульної поліції, у 2017 р. кількість ДТП, скоєних нетверезими водіями, знизилася майже вдвічі – на 42 % у порівнянні з попереднім періодом; у 2018 р. таких ДТП поменшало ще на 14,9 % [16].

Таким чином, своєчасний перегляд переліку санкцій, встановлення нових розмірів грошових штрафів – це один із найбільш дієвих варіантів удосконалення системи заходів адміністративної відповідальності в частині ефективності. Зрозуміло, що не тільки в цьому полягає оптимізація управлінської діяльності в досліджуваній галузі; жоден, навіть найбільш досконалий нормативно-правовий акт не може позитивно вплинути на ситуацію без відповідної практики правозастосування. Однак взагалі досягнуті результати дозволяють констатувати наявність позитивних змін і сподіватися на розвиток цієї тенденції в галузі захисту безпеки дорожнього руху як публічного інтересу.

Інший приклад являє собою ситуація в галузі адміністративно-правового захисту засобами адміністративної відповідальності публічного інтересу в збереженні природних якостей довкілля. Як і у сфері безпеки дорожнього руху, підвищена цінність інтересу, що захищається, доводиться самим фактом скоєння правопорушення: за диспозиціями окремих норм для застосування санкцій досить вчинення зазначеної в законі дії (бездіяльності) безвідносно до настання негативних наслідків. Адміністративна відповідальність настає навіть за замах на правопорушення, тобто реальна шкода може й не бути заподіяна.

Одним із найбільш болючих питань української сучасності є захист лісового масиву, передусім карпатських лісів, які внесені до списку ЮНЕСКО як «букові праліси Карпат». Ця екологічна скарбниця, занесена до переліку світової спадщини, нині перебуває під загрозою зникнення через нераціональне поводження, хижацькі масові вирубки, засмічення та порушення пожежної безпеки. Тож, вважаємо, проблема збереження цього унікального лісового масиву становить неабиякий публічний інтерес – як в аспекті сучасності, так і заради прийдешніх поколінь.

Перелік адміністративних лісових правопорушень визначено ст. ст. 63–77-1 КУпАП. Щодо змісту санкцій, визначених цими статтями, слід оговорити, що тут не спостерігається такого різноманіття, як у попередньому прикладі: серед засобів адміністративного покарання, призначених за порушення правил поводження з лісовими ресурсами, виключно штрафи. Розмір штрафів варіюється залежно від виду делікту – від одного НМДГ для фізичних осіб за знищення або пошкодження лісоосушувальних каналів, дренажних систем і шляхів на землях державного лісового фонду (ст. 74 КУпАП), знищення або пошкодження відмежувальних знаків у лісах (ст. 75 КУпАП), знищення корисної для лісу фауни (ст. 76) – до дев'ятисот НМДГ для посадових осіб за незаконну порубку, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка за умови повторного вчинення порушення протягом року (ст. 65 КУпАП).

На наш погляд (і тут ми скоріше приєднуємося до думки дослідників, ніж висловлюємо авторську позицію), такі грошові суми явно свідчать про недостатню захищеність українських лісів вітчизняним законодавцем. Беручи до уваги, що лише у 2015 р.

в Україні, за офіційними даними, незаконно було вирубано 25 тис. кубів лісу, що завдало збитків майже на 85 мільйонів гривень, а за перше півріччя 2016 р. незаконна вирубка зросла на 30 % у порівнянні з відповідними періодами минулого року й становила по галузі 15.8 тис. кубів – майже 74 мільйонів гривень (і це лише офіційні цифри, вочевидь далекі від реальних), можна собі уявити, які прибутки мають розкрадачі лісу. За словами Г.І. Балюка, якщо за один рейс до лісу можна незаконно заробити майже 100 тис. гривень, то штраф 1,7 тисяч гривень для порушників нічого не означає [17, с. 86].

Доповнює цю думку Ю.О. Легеза, розмірковуючи про обґрунтованість визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок вчинення правопорушень у сфері використання природних ресурсів. За загальним правилом порядок обчислення розмірів екологічної шкоди встановлюється відповідно до таксового методу; у справах про лісові порушення розмір заподіяної шкоди обчислюється за відповідними таксами, що затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 23 липня 2008 р. № 665 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу» тощо. Як видно, цей нормативно-правовий акт ухвалено понад 10 років тому, і навіть з урахуванням індексу інфляції розмір матеріальної шкоди, який визначається за відповідними таксами, є морально застарілим і вимагає перегляду [18, с. 192]. На нашу думку, приклад застосування заходів адміністративної відповідальності в галузі безпеки дорожнього руху переконливо доводить, що оптимізація адміністративних стягнень в частині зростання грошового розміру штрафних санкцій позитивно впливає на ефективність адміністративно-правового захисту, тому в процесі захисту публічного інтересу в збереженні лісового масиву України слід скористатися цим перевіреним шляхом.

Висновки. Взагалі, підбиваючи підсумки здійсненого аналізу, маємо зазначити існування низки проблемних аспектів у сфері застосування адміністративної відповідальності як інструменту правового захисту публічних інтересів. Стосуються вони насамперед визнання суб'єктами адміністративної відповідальності не лише фізичних, а й юридичних осіб і необхідності загального перегляду встановлених законодавством санкцій за правопорушення в досліджуваній сфері, як і їх корекції в частині розмірів штрафу для відповідності до вимог сьогодення.

Насамкінець хотілося б підкреслити ключову, визначальну роль ефективного й налагодженого механізму притягнення до адміністративної відповідальності в загальній системі правового захисту публічних інтересів. Виконуючи профілактично-превентивну, виховальну, відновлювальну й карну функції, інститут адміністративної відповідальності становить базис ефективного функціонування всього адміністративно-правового механізму забезпечення реалізації публічних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Алексеев С.С. Право: азбука – теория – философия : опыт комплексного исследования. Москва : Статут, 1999. 712 с.
2. Адміністративне право України: академічний курс : підручник : у 2-х т. / за ред. В.Б. Авер'янова. Київ : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. Т. 1 : Загальна частина. 592 с.
3. Сердюк І.А. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «юридична відповідальність». *Право і суспільство*. 2010. № 5. С. 45–50.
4. Битяк Ю.П. Административное право Украины : учебное пособие. Харьков : Одиссей, 1999. 224 с.
5. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів : у 2 т. / за ред. В.Б. Авер'янова. Київ : Юридична думка, 2004. Т. 1 : Загальна частина. 584 с.

6. *Адміністративна відповідальність в Україні* : навчальний посібник / за заг. ред. А.Т. Комзюка. 2-е вид., перероб. і доп. Харків : Ун-т внутр. справ, 2000. 99 с.
7. Колпаков В.К. *Адміністративне право України* : підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
8. Мілімко Л.В. *Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері земельних відносин* : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2009. 24 с.
9. Рябцев Л.М. *Об административной ответственности и административных взысканиях за совершение экологических правонарушений. Приоритетные направления развития экологического, земельного и аграрного права* : материалы Республиканского круглого стола, г. Минск, 30 марта 2017 г. Минск : Издат. центр БГУ, 2017. С. 55–58.
10. Липатов Э.Г. *Административная ответственность* : учебно-практическое пособие / под ред. С.Е. Чаннова. Москва : Волтерс Клувер, 2010. 383 с.
11. Колпаков В.К. *Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право)* : навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2008. 256 с.
12. Козюренко Р.С. *Заходи адміністративної відповідальності за вчинені правопорушення: поняття та класифікація*. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 94–98.
13. Романюк В.В. *Сутність та правова природа заходів адміністративної відповідальності*. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 3. С. 236–240.
14. Горкава В.В. *Адміністративна відповідальність у сфері дорожнього руху : теоретико-правові аспекти*. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Серія: юридичні науки : збірник наукових праць*. 2017. № 865. С. 190–197.
15. *Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції* : Закон України від 07 липня 2016 р. № 1446-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1446-19>.
16. *Статистика ДТП в Україні. Патрульна поліція* : офіційний сайт. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/>.
17. Балюк Г.І. *Концептуально-правові «реформи» у сфері екології в Україні та сучасні виклики*. *Соціолого-правові, політичні, економічні та екологічні складові забезпечення сприятливого життєвого простору людини: теоретико-методологічні та прикладні проблеми розвитку екологічного права і правової охорони довкілля* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції. Київ, 2016. С. 80–87.
18. Легеза Ю.О. *Адміністративно-правові засади публічного управління у сфері використання природних ресурсів* : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 512 с.